Y Pwyllgor Safonau Ymddygiad

—

Standards of Conduct Committee

Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddSafonau@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddSafonau
0300 200 6565

—

Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddStandards@senedd.wales
senedd.wales/SeneddStandards
0300 200 6565

Julie James, y Cwnsler Cyffredinol
Drwy e-bost

Mai 2025

Diwygio Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009

Annwyl Julie,

Rwy'n croesawu eich ymrwymiad yn y rhaglen ddeddfwriaethol i gyflwyno Bil Atebolrwydd Aelodau Unigol o'r Senedd, a fydd yn ceisio mynd i'r afael ag argymhellion y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ("y Pwyllgor") mewn perthynas ag adalw a dichell fwriadol.

Cyn y gofynnwyd iddo ymgymryd â'r gwaith adalw a dichell, roedd y Pwyllgor eisoes wedi ystyried nifer o ddiwygiadau posibl eraill i Fesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009. Mae'r diwygiadau hyn wedi'u nodi dros y deuddeg mlynedd diwethaf o ganlyniad i achosion sydd wedi'u penderfynu a phrofiad ymarferol o weithrediad y Mesur mewn amgylchedd safonau deinamig a newidiol.

Mae'r newidiadau a nodwyd gan y Pwyllgor wedi'u hamlinellu yn y papur atodedig a luniwyd gan Brif Gynghorydd Cyfreithiol y Senedd ac y cytunwyd arno gan y Pwyllgor. Mae'r diwygiadau ynddynt eu hunain yn gymharol fach a byddai'n fwy effeithlon cynnwys y rhain yn y Bil rydych yn ei baratoi, yn hytrach na cheisio dod o hyd i fwy o amser deddfwriaethol i ddiwygio deddfwriaeth ymhellach i gyflawni'r newidiadau angenrheidiol hyn i weithrediad y Mesur.

Byddwn yn hapus i gwrdd a thrafod y cynigion hyn a'r angen amdanynt ymhellach, pe byddai hynny o gymorth.

Yn gywir

Hannah Blythyn

Hannah Blythyn AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu'n Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Diwygio Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009

Cyflwyniad

1. Mae Pwyllgor Safonau Ymddygiad y Senedd yn ei adroddiadau ar Atebolrwydd Aelodau Unigol o'r Senedd wedi gwneud argymhellion sy'n gofyn am ddeddfwriaeth, gan gynnwys diwygio Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru.[1] Yn benodol, mae'r rhain yn cynnwys argymhellion ar gyfer pleidlais "diswyddo a disodli" fel sancsiwn am dorri Cod Ymddygiad yr Aelodau a rhoi'r pŵer i Gomisiynydd Safonau'r Senedd gychwyn ymchwiliadau i gamymddwyn a amheuir ar liwt y Comisiynydd ei hun.

2. Cyn ei adroddiadau diweddar ar Atebolrwydd Aelodau Unigol, mae'r Pwyllgor wedi ystyried ystod o ddiwygiadau eraill i Fesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009 ("y Mesur"), sydd wedi aros i raddau helaeth yn ei ffurf wreiddiol ers iddo gael ei ddeddfu. Ar 10 Gorffennaf 2023, cytunodd y Pwyllgor ar adroddiad gan y Prif Gynghorydd Cyfreithiol yn cyfeirio at ddiwygiadau yr oedd profiad y Pwyllgor a'r Comisiynydd wedi awgrymu y byddai'n gwella gweithrediad y Mesur a hefyd yn diweddaru ei ddarpariaethau mewn rhai agweddau (er enghraifft, cyflwyno dogfennau'n electronig) a nodwyd rhai ohonynt hefyd yn Adroddiad Etifeddiaeth Pwyllgor Safonau'r Bumed Senedd.[2] Ers hynny, mae'r Comisiynydd wedi tynnu sylw at ddau fater arall a fyddai'n elwa o ddiwygio'r Mesur ac mae'r rhain hefyd wedi'u nodi isod.[3]

3. Trafododd papur y Prif Gynghorydd Cyfreithiol y cysyniad dymunol y bydd gan y Comisiynydd y pŵer i gychwyn ymchwiliadau heb yr angen am gŵyn trydydd parti. Mae'r diwygiad hwn bellach wedi'i argymell fel rhan o adroddiad y Pwyllgor ar Atebolrwydd Aelodau Unigol: Dichell Fwriadol.[4] Mae ymateb y Llywodraeth i'r adroddiad hwnnw, a osodwyd ar 16 Mawrth 2025, wedi derbyn yr

---

[1] **cr-ld16929-w.pdf** ac **Atebolrwydd Aelodau Unigol: Dichell fwriadol**

[2] **Adroddiad Etifeddiaeth y Bumed Senedd**

[3] Defnyddio cwestiynau ysgrifenedig (paragraff 8.4) a'r rhesymau dros anghymhwystra i gael eich penodi'n Gomisiynydd (paragraffau 12 a 13)

[4] Gweler Argymhelliad 6

argymhelliad hwnnw ac wedi ymrwymo i gyflwyno darpariaeth ddeddfwriaethol o fewn y Bil i sefydlu system adalw.

4. Mae'r materion eraill y mae'r Pwyllgor yn dymuno eu gweld yn cael eu diwygio yn y Mesur wedi'u nodi yn y papur hwn.

5. Mae fersiwn o'r papur hwn wedi'i hystyried gan y Pwyllgor Safonau, sydd hefyd wedi cymryd tystiolaeth breifat gan y Comisiynydd Safonau. Mae'r Comisiynydd yn gefnogol i'r diwygiadau a drafodir yn y papur hwn. Gwnaeth y Pwyllgor hefyd rai sylwadau sydd bellach wedi'u hymgorffori yn y fersiwn hon o'r papur. Yn amodol ar ymgorffori'r sylwadau hynny, mae'r papur wedi'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Safonau.

Hunan-atgyfeirio gan Aelod

6. O bryd i'w gilydd, caiff Aelodau y mae eu hymddygiad yn destun beirniadaeth geisio cyfeirio eu hunain at y Comisiynydd fel y gellir ymchwilio i'w hymddygiad. Nid yw'n gwbl glir a yw swyddogaethau'r Comisiynydd o dan adran 6(1) a (2) o'r Mesur yn cynnwys ystyried cwyn pan fo'r achwynydd yn Aelod sy'n cyfeirio eu hymddygiad eu hunain. Mae'r Pwyllgor yn dymuno dileu pob amheuaeth ynghylch hyn a gweld darpariaeth bod cwyn yn cynnwys atgyfeiriad gan Aelod amdano ei hun.

7. Os bydd Aelod yn cyhoeddi ei fod yn bwriadu cyfeirio ei hun at y Comisiynydd ond yn methu â gwneud hynny wedyn, bydd bodolaeth y pŵer a gynigiwyd eisoes i'r Comisiynydd gychwyn ymchwiliad yn sicrhau y gall y Comisiynydd fynd i'r afael â'r mater ei hun os na fydd atgyfeiriad yn cyrraedd a gall methiant ag atgyfeirio, unwaith y cyhoeddir y bwriad, ynddo ei hun ddwyn anfri ar y Senedd.

Rhwystro'r Comisiynydd

8. Pan oedd cwyn yn erbyn Aelod yn cael ei ystyried, cofnododd Pwyllgor Safonau'r Bumed Senedd fod aelod o staff yr Aelod hwnnw wedi ceisio perswadio tystion i beidio â rhoi tystiolaeth. Er bod achosion o'r fath yn brin, mae'r Pwyllgor o'r farn y dylid gwneud darpariaeth i atal ymddygiad o'r fath, fel yr argymhellwyd yn Adroddiad Etifeddiaeth y Bumed Senedd.[5] Mae'r Mesur eisoes yn creu nifer o droseddau fel y nodir yn adran 15(1). Mae'r Pwyllgor yn dymuno gweld trosedd ychwanegol o rwystro ymchwiliad, neu ymyrryd ag ymchwiliad, sy'n cael ei gynnal gan y Comisiynydd yn cael ei hychwanegu at y troseddau presennol. Gellir dod o hyd i gynsail ar gyfer trosedd o'r fath yn adran 23 o Ddeddf Addysg 2005 sy'n ymwneud â rhwystro arolygiad ysgol.

Rhoi Hysbysiad drwy Ddulliau Electronig a Defnyddio Fideo

9. Pan basiwyd y Mesur yn 2009, nid oedd rhoi hysbysiad ac ymgysylltu â thystion yn cwmpasu defnyddio dulliau electronig. Mae'r Pwyllgor yn dymuno gweld darpariaethau adrannau 11 a 12 o'r Mesur, sy'n

[5] Ym mharagraff 50

galluogi'r Comisiynydd i alw am dystion ac yn darparu ar gyfer rhoi hysbysiad, yn cael eu diweddaru i ganiatáu:

8.1 Rhoi hysbysiad drwy ddulliau electronig a chymhwyso adran 13(2) o Ddeddf Deddfwriaeth (Cymru) 2019.

8.2 Llunio dogfennau drwy ddulliau electronig.

8.3 Ymgysylltu â thystion (gan gynnwys eu holi ar lw) drwy gyswllt fideo fel dewis arall i fod yn bresennol yn y cnawd.

8.4 I'r Comisiynydd ei gwneud yn ofynnol i berson ateb cwestiynau ysgrifenedig fel dewis arall i roi tystiolaeth wyneb yn wyneb.[6]

<u>Defnyddio Cyfieithwyr</u>

10. Pan fo'r Comisiynydd yn penderfynu rhoi tyst ar lw o dan adran 13 o'r Mesur, nid yw'r pwerau i weinyddu llw yn cwmpasu'r sefyllfa pan fo'r tyst yn dymuno gwneud hynny mewn iaith nad yw'r Comisiynydd yn gyfarwydd â hi, sy'n golygu bod angen defnyddio cyfieithydd. Mae'r Pwyllgor felly'n dymuno gweld pwerau'r Comisiynydd i weinyddu llw yn cael eu hymestyn i gynnwys y pŵer i weinyddu llw neu gadarnhad i gyfieithydd.

<u>Cyfrinachedd yr Aelodau sy'n destun ymchwiliad</u>

11. Mae'r darpariaethau cyfrinachedd llym presennol o dan adran 16 o'r Mesur yn atal y Senedd a'r Comisiynydd rhag mabwysiadu darpariaethau sy'n berthnasol ar hyn o bryd mewn deddfwrfa arall sy'n darparu ar gyfer mwy o dryloywder ynghylch cwynion sy'n cael eu gwneud, megis y trefniadau mewn perthynas ag ymchwiliadau i Aelodau o Dŷ'r Cyffredin.

12. Ar hyn o bryd, mae adran 16 yn atal y Comisiynydd rhag hyd yn oed ymateb i gwestiynau sy'n codi o ddatganiadau i'r cyfryngau ynghylch a yw cwyn wedi dod i law swyddfa'r Comisiynydd ai peidio. Mae telerau cyfyngol presennol adran 16, wedi'u hymgorffori mewn deddfwriaeth sylfaenol, yn ei gwneud yn anodd addasu rhwymedigaethau tryloywder a chyfrinachedd y Comisiynydd wrth i amgylchiadau newid.

13. Dull mwy hyblyg fyddai diddymu adran 16 a diwygio adran 10(1) o'r Mesur sy'n ei gwneud yn ofynnol i Reolau Sefydlog gynnwys darpariaethau ynghylch datgelu gwybodaeth am ymchwiliadau gan y Comisiynydd.

---

[6] Dyma un o'r materion ychwanegol a godwyd gan y Comisiynydd a grybwyllir ym mharagraff 2.

Adfer colledion oherwydd camddefnyddio adnoddau

14. Pan ganfuwyd bod Aelod wedi camddefnyddio adnoddau'r Senedd ac o ganlyniad cafwyd colled i'r Comisiwn, mae'r Pwyllgor yn dymuno gweld darpariaeth i alluogi'r Comisiwn i adennill y symiau hynny oddi wrth yr Aelod (neu'r cyn-Aelod) fel dyled.

Anghymhwystra i gael eich penodi'n Gomisiynydd[7]

15. Mae'r Comisiynydd wedi tynnu sylw'r Pwyllgor yng nghyd-destun yr ymchwiliadau diweddar i Atebolrwydd Aelodau Unigol at rai materion ynghylch y rhesymau dros wneud person yn anghymwys i gael ei benodi'n Gomisiynydd. Mae'r Comisiynydd yn awgrymu y gall y cyfnod o ddwy flynedd o anghymhwystra cyn-Aelodau'r Senedd neu staff y Senedd neu Lywodraeth Cymru bellach fod yn rhy fyr ac y gallai'r person hwnnw barhau i fod, neu o leiaf gellid ystyried ei fod, yn rhy agos at yr Aelod y cwynwyd amdano a hefyd at dystion. Am y rheswm hwnnw hefyd mae'r Comisiynydd yn awgrymu cynnwys staff cymorth yr Aelodau fel sail amlwg o anghymhwystra. Mae'r Comisiynydd hefyd wedi nodi bod Cwnsler Cyffredinol nad yw'n Aelod o'r Senedd wedi'i hepgor o'r rhestr.

16. Er mwyn galluogi'r Senedd i ymgynghori ar ddiwygio'r rhesymau dros anghymhwystra a'u diweddaru o bryd i'w gilydd, mae'r Pwyllgor yn dymuno gweld y Mesur yn cael ei ddiwygio i ddileu'r rhestr bresennol a'i gwneud yn ofynnol i'r Senedd bennu yn y Rheolau Sefydlog y rhesymau sy'n gwneud person yn anghymwys i gael ei benodi'n Gomisiynydd.

[7] Dyma'r ail fater a godwyd gan y Comisiynydd y cyfeirir ato ym mharagraff 2 uchod.